

Posouzení disertační práce ing. arch. Michala Dvořáka

Téma: URBÁNNÍ FORMA A FRAKTÁLNÍ USPOŘÁDÁNÍ MĚSTA

Téma a jeho vývoj

Téma disertační práce je výsledkem určitého procesu. Zpětný pohled na jeho vývoj a utváření ilustruje nejen cestu formování tématu, ale také ukazuje myšlenkovou spojnicí mezi tradičněji chápanou problematikou analýzy urbánní struktury a její předloženým, specifickým pojetím.

Původně byl titul práce definován jako „Problematika domovního bloku z pohledu jeho uspořádání a urbanistické skladebnosti“ s tím, že již tehdy šlo o komparaci dvou modelů zástavby měst přibližně representovaných časovým úsekem od konce 19.století po dobu současnou. Tedy obdobím postupného rozvolňování kompaktní blokové zástavby vedoucímu k volně koncipovaným modernistickým strukturám navrhovaným v duchu principů Athénské charty. Téma původně směřující spíše k porovnání v typologické poloze se postupně převážilo do polohy obecněji morfologické. Sledováním prostorového utváření města jako celku se téma také přiblížilo zkoumání městských struktur v kontextu věd o komplexních systémech. Zde jsou budovy, resp. zástavba elementárními prvky a v jejich uspořádání se objevují nové vlastnosti, které nejsou jen vlastnostmi těchto prvků. Takovou vlastností je také fraktální uspořádání, které se takto stalo stěžejním tématem práce.

Aktuálnost tématu

Specifický analytický pohled na (fraktální) způsob utváření města v sobě zahrnuje obecný, v jistém pohledu až filosofický smysl, jenž může obohatit především koncepční úvahy o utváření měst o rovinu, kterou vnímáme dnes spíše intuitivně, nebo dokonce jen podvědomě. Jde tedy o stále aktuální prohlubování celostního pohledu na utváření fyzického prostředí, potažmo role fenoménu fraktality v něm.

Přestože se problematice fraktální dimenze i v dané souvislosti již věnovalo více prací (viz také odkazy na literaturu), je zřejmé, že se tato problematika nestala obecně známou a tím méně vědomě aplikovanou v rámci praxe. I v tomto smyslu ji tedy lze považovat za aktuální.

Předloženou, teoreticky široce založenou práci je navíc, díky jejímu přehlednému uspořádání, bohatému a srozumitelnému slovnímu vyjadřování a dostatečně podrobné argumentaci, včetně popisu výsledků, možno považovat za téměř didaktickou, možno říci profesně osvětovou (pozn. V rámci urbanistického přednáškového kurzu, bylo umožněno přednesení rozpracovaných tezí studentům, jejichž zájem o téma potvrdil jak atraktivitu tématu, tak vhodnou didaktickou formu jeho nastolení).

Cíle práce, stanovení hypotézy a formulace výzkumné otázky

Cílem práce je dle autora rozšíření poznání o vztahu urbánní formy a fraktálního uspořádání stavebních struktur města cestou spojení dvou komplementárních úhlů analytického pohledu, empirického a matematického a na základě posouzení vybraného vzorku dvanácti českých měst také porovnání míry fraktálního uspořádání pre-modernistických a modernistických urbánních struktur. Děje se tak na základě stanovené hypotézy: „*Modernistické plánování vede k utváření struktury zástavby a prostoru, která vykazuje nižší míru fraktálního uspořádání odvozeného od měřítka člověka*“ a dvou výzkumných otázek. První „*Vykazuje*

skladebnost měřítek zástavby pre-modernistických měst vyšší míru fraktálního uspořádání? “ a druhé „Jaký vliv má urbánní forma na hodnotu fraktální dimenze struktury zástavby a prostoru města?“

Vlastní pojetí práce

Pro práci je charakteristická velmi jasná struktura uchopení problematiky a z toho plynoucí organizace a forma textu, který je i v jednotlivých oddílech komplexní (obecný úvod, vlastní analýza, výsledky a jejich interpretace).

Úvod naznačuje cestu vedoucí od tradičtěji pojatého úkolu studia typologických forem domovních, bloků jako základní skladebné jednoty města po morfologické úvahy obecnější povahy, vřazené do zkoumání komplexních systémů s vyústěním do porovnání modernistických a tradičních způsobů městské zástavby.

Problematika fraktálního uspořádání města je hned v úvodu práce velmi dobře nastolena a objasněna v kapitole „Pozadí výzkumu“, zařazující téma práce také do vývoje věd o komplexních systémech. Tato kapitola má sama o sobě obecnou hodnotu a je uvozena výstižným popisem v práci používaných pojmů. Fenomén fraktálního uspořádání je zde představen jako přirozeně se vyvíjející, efektivní, adaptabilní (positivně působící) jev formující primárně nejen kvantitativní rozvoj, ale úzce související s četnými kvalitami urbánního prostředí.

Těžiště práce spočívá v kombinaci dvou pohledů, holistického, empiricko-intuitivního a matematicko-pozitivistického, redukcionistického, kdy každému je věnována jedna kapitola s vlastními závěry podloženými analýzou cíleně vybraných měst.

Polohou (a hodnotou) práce je tedy popis myšlenkového prostoru, ve kterém se tyto pohledy setkávají, protínají.

Fenomén fraktality je v práci natolik intenzivně studován, že závěry a následně vznikající otázky místy představují pohled přesahující tradiční, obecnou formaci architekta. Vedou úvahu i nad vlastní rámec práce, do prostoru celostního, až filozofického pohledu na utváření fyzického prostředí, které profese vnímá v praxi spíše implicitně nežli cíleně.

Formální zpracování

Zde je možno vyzdvihnout přehlednost a uspořádanost podání poměrně široce nastoleného teoretického tématu. Počínaje jasnou strukturou, přes obsahově vyvážené části hodnotných a výstižných obecných úvodů do témat jednotlivých součástí práce, až po popis výsledků analýz a jejich interpretaci a adekvátně podrobné závěry.

Jazyk textu je čtivý, i přes složitost tématu dobře pochopitelný, problematice obsahu přiměřeně rozsáhlý i dostatečně odborný. Grafické uspořádání i výbava ilustracemi je také přehledná a dostatečná.

Doporučení

Analýza vybraných měst potvrzující hypotézu dobře ilustruje popsanou metodu skladebnosti měřítek i fraktální dimense. V rámci úvahy o tom, čím může být daná problematika fraktálů pro vlastní urbanistickou (ale i vlastní architektonickou) disciplínu podnětná bylo také pojmenováno několik oblastí (hierarchie měřítek, skladebnost, rozhraní, kontinuum, detail a celek a další). Pro již zmíněný didaktický potenciál práce a její metodičnost bych v rámci podpory významu a účelnosti práce uvítal i další ilustrativní příklady průřezu fraktální problematiky (nad rámec uvedených vlastních prací). Jakkoli je toto prohloubení naznačeno v závěrech, resp. obsaženo v doplňujících otázkách pro pokračování výzkumu, myslím, že by již v této fázi bylo velmi účelné.

Poměrně značný rozsah nastoleného tématu směřuje k dalším otázkám, které jsou součástí závěrů. Z těchto otázek, které jsou potenciálním krokem k navazujícímu výzkumu, se mi jeví velmi podstatné především dvě. První, která směřuje k hledání distribuce velikosti veřejných prostorů, resp. skladebnosti jejich měřítek, a druhá, směřující v rámci tří, resp. čtyř pojmenovaných forem fraktálního růstu, ke studiu vertikální fraktality. Tu považuji, nejen vzhledem k charakteru českých měst, resp. jejich terénního utváření, za velmi podstatnou.

Hodnocení a závěr

Na základě konečné podoby předložené disertační práce je možné konstatovat, že vytčené cíle byly splněny. Vlastní průběh práce i její výsledná podoba jsou obrazem zaujatého, zodpovědného, systematického přístupu. Jakkoli byly hypotéza a odpovědi na výzkumné otázky očekávatelné, cesta k jejich zodpovězení je přínosná jak z pohledu teoretického, tak pokusem o způsob praktického využití. Hodnotu poznání základních principů fraktálního uspořádání měst (skutečnosti?) jímž se práce zabývá osobně považuji více nežli za přímý nástroj utváření prostředí, za obohacení o další pohled, jenž intuitivně známe i průběžně používáme, aniž bychom jej metodicky uchopili. Za svou osobu zde tedy nehledám jen vztah a využívání popsaných metod a propočtů, ale jeden ze směrů nahlížení na fenomén města jako komplexní systém. Další hodnotou zvoleného přístupu je zmíněná kombinace dvou pohledů, holistického, empiricko-intuitivního a matematicko-pozitivistického, redukcionistického. Prolnutí těchto úhlů pohledu dále obohacuje úvahy o městě jako komplexním systému. V potenciálně didaktickém využití práce je tak možno překročit často zjednodušené a zjednodušující postupy v přístupu k analýze a tvorbě urbánního prostředí.

Celkové hodnocení

Práci považuji za zdařilou, hodnotnou a doporučuji ji k obhajobě.

Ing. arch. Jan Sedlák, školitel

Dovětek

S trochou nadsázky a ve volné analogii ke známému Moliérovu dramatickému dílu Měšťák šlechticem (který v rámci děje zjišťuje ve svém zralém věku, že od svého narození mluví prózou), lze říci, že někteří čtenáři práce nebudou dalecí podobného (cenného a chvályhodného) poučení, prozření.